

S. MEHEDIŢI

ROMÂNII ŞI UNGURII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Extras din „Parlamentul românesc“ Nr. 338/42
din August 1940

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201101347

MONITORUL OFICIAL ŞI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ. BUCUREŞTI, 1940

ROMÂNI ȘI UNGURI

de S. MEHEDINȚI

Vorbind de «Noroc și Nenoroc în istorie», Burckhardt, preocupat în deosebi de artă, privea mai mult spre latura sufletească.

Avea dreptate, fiindcă din suflet pornește întâi de toate norocirea, ca și nenorocirile, oricărui popor. Judecând traiul Eskimoșilor, Nansen (care văzuse ceva în viața lui) n'a stat o clipă la îndoială să-i așeze mai presus decât toți Europeenii. (Cu toată asprimea cliimei polare, neamul eskimos e vesel și de o blândete evanghelică). Caracterul, adică — Sufletul . . .

Din contra, istoria ne-a păstrat despre Cartaginezi o amintire cum nu se poate mai urâtă: *fides punica, fides nulla*. Lăcomi de averi, ei acaparaseră nu numai Mediterana

apuseană, dar în același timp opreau și corăbiile altora să treacă prin strâmtoarea Gibraltar (pe atunci « Coloanele lui Hercule»), socotind navigația pe Ocean ca un monopol al lor. Cu toată clima dulce a țărmului mediteran, Cartaginezii erau amari la suflet. Căderea lor n'a înduioșat pe nimeni. Polybiu, care era de față la dărâmarea Cartaginei, n'are nici un cuvânt de simpatie pentru orașul și portul cuprins de flăcări . . .

Așa dar, « norocul și nenorocul » unui popor stă întâi de toate în *rasă*, potrivit vorbei lui Goethe: sângele e un suc foarte scump (*Blut ist ein ganz besondrer Saft*); apoi în personalitățile sale reprezentative, care exprimă în chipul cel mai lămurit sufletul etnic. Tot vorba lui: cel mai mare « noroc » este *personalitatea*.

Totuși, când privim mai de aproape viața națiunilor, mai sunt și alți factori de care trebuie să ținem seamă. Cel mai însemnat e *așezarea geografică*, începând cu zona de climă și sfârșind cu împrejurările *orografice* și *hidrografice*, între care lucrul capital e apropierea

ori depărtarea de țărmul mării. De adevărul acestor afirmări nu se îndoește nimeni, de aceea nici nu mai stăruim.

*

Să privim puțin din acest punct de vedere istoria Românilor și a Ungurilor.

Pentru Români, norocul lor cel dintâiu a fost rasa carpatică, altoită cu Romani, apoi sufletul dacic ajutat de limba latină. Mai departe, un lucru hotărîtor a fost cetatea muntoasă a Carpaților, cu multe «*depresiuni*» favorabile traiului omenesc; cu multe plaiuri (vechi *peneplene*) potrivite pentru păstorie; cu largi câmpii împrejur, bune pentru agricultură și cu un mare fluviu alături, Dunărea.

Dar și cu un grozav neajuns: «*Poarta Invaziilor*». Șesul dintre genunchiul Carpaților și cotul cel mare al Dunării (la Galați) a fost șleaul prin care s'au scurs aproape toate năvălirile barbarilor sosiți din Asia. Cu drept cuvânt, un vechiu cronicar român, vorbind de așezarea țării sale, în loc de latitudine și longitudine, spune doar atât: «*în calea rău-*

tăților» — o caracterizare foarte nimerită, confirmată și de publiciștii moderni, cari numesc acest ținut «Colțul furtunilor». (*Wetterwinkel*).

Urmarea a fost, că poporul român, spre deosebire de toate neamurile Europei, s'a ales cu trei vecini asiatici: Ungurii la apus, Tătarii la răsărit și Turcii la miazăzi. (Am putea aminti și pe Bulgari, dar ei au fost în bună parte slavizați).

Iar acest «nenoroc» al Românilor a răspuns adânc în toată istoria lor:

1. Timp de o mie de ani, Ungurii au apăsat mereu asupra neamului românesc, începând din câmpia Tisei și înaintând spre Transilvania. Iar apăsarea aceasta n'a încetat nici azi. Românii, câți au mai rămas între hotarele Ungariei, după războiul mondial, au trăit și trăiesc și acum ca în mormânt: fără o singură școală românească, fără biserica românească, fără să aibă voie a vorbi măcar limba lor decât între cei patru pereți ai casei, — când nu-i aude jandarmul.

2. Dinspre răsărit, Tătarii, sosiți în secolul al XIII-lea, au continuat cu năvălirile până

în secolul al XVIII-lea. (Cea din urmă invazie a hoardelor tătărești a fost la 1758, când au ajuns până în Carpații Vrancei).

3. La rândul lor, Turcii, înainte de a cucerii Constantinopole, s'au și grăbit să ajungă la gurile Dunării, răpindu-ne fâșia de pământ dintre Dunăre și Mare (Dobrogea).

Prin urmare, din evul-mediu până azi, Românii au trăit într'un fel de închisoare asiatică.

Rezultatul: Au trebuit să lupte, iar pagubele au fost imense. « Renașterea » noastră (1400—1700) s'a petrecut în bătaia vânturilor și a valurilor. Pe când popoarele apusene trăiau în voie și înfloreau, cei din « colțul furtunilor » au pățimit, trăind an cu an sub apăsarea primejdiei. E destul să amintim o zicătoare turcească: Pe unde calcă armăsarul Sultanului nici iarba nu mai crește . . .

Singurul nostru razem a fost trăinicia rasei și personalitatea excepțională a celor patru luptători: Mircea cel Bătrân, Iancu Corvin, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Ce-au însemnat ei pentru Europa și ce-au spus

despre dânșii contemporanii lor, nu mai amintim. Nu vrem să repetăm nici vorbele istoricilor streini, nici cuvintele de laudă ale Papei și nici măcar prețuirea admirativă din partea dușmanilor lor. Ne mulțumim să spunem doar atât:

Dacă e vreun alt popor, care să fi pus în fața asaltului turcesc patru luptători, ca cei pomeniți mai sus, noi, Românii, suntem gata să trecem asupra aceloră toate laudele istoriei și toată recunoștința noastră¹⁾.

BCU Cluj Central University Library Cluj

*

Summa: Poporul român a plătit scump rezistența sa la capătul de jos al Dunării. Când ții sabia în mână, e greu să mai ții și altceva... Partea noastră a fost: năvăliri după năvăliri: orașe arse, sate mereu pustiite, agricultura lovită neconținut, negoțul nimicit... E chiar de mirare că am mai putut trăi. Dar *am trăit*... Țările vecine pieriseră una după

¹⁾ Unii Unguri vor să tragă pe Iancu Corvin în partea lor. Dar ura cu care l-au însoțit în timpul vieții lui, numindu-l « Cănele de Valah », face de prisos orice discuție asupra neamului său.

alta. Pe la 1800, nu mai rămăsese nici urmă din impériul bizăntin, din Bulgaria, Serbia, Ungaria și Polonia. Ființau însă legate de Carpați și Dunăre două principate românești: Muntenia și Moldova, cu Domnii lor și cu individualitatea lor politică. Ba încă izbutiseră un moment să unească pe toți Români, în același hotar, reconstituind Dacia lui Traian, sub Mihai Viteazul, încoronat la Alba-Iulia (1600) în mijlocul neamului românesc dintre Tisa și Nistru.

Așa dar, când e vorba de viața unui neam și de rolul său istoric, trebuie să ținem seama, pe lângă rasă și sufletul etnic, manifestat prin personalitățile sale reprezentative, și de situația sa geografică, precum și de cea *etnografică*, adică de vecinii pe care soarta i-a dat. Gândească-se oricine, ce s'ar fi întâmplat cu poporul românesc dacă, în loc de treimea asiatică: Unguri, Tătari și Turci, am fi avut parte să rămână alături de noi Italienii din Crimeă, cari aveau și *dogi*, ca la Veneția! Alta, cu totul alta ar fi fost « Renașterea » românească.

Vorba veche a lui Herder: *istoria este o geografie în mișcare*, iar azi trebuie să zicem și o «etnografie în mișcare», la care se mai adaugă uneori și factorul aproape imponderabil ce se chiamă noroc ori nenoroc.

E drept că Burckhardt propune să ștergem din istorie cuvântul noroc, dar ne sfătuiește să păstrăm totuși pe *nenoroc*. — Să ilustrăm părerea lui, citând câteva fapte privitoare la Români.

*
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu fusese destul întreita aluviune asiatică (Unguri, Tătari și Turci), dar tocmai când să zicem «Doamne, ajută» ne-a căzut pe cap o nouă greutate — cea mai apăsătoare dintre toate — Rusia.

Ce este Rusia? — Cea mai nouă formație politică în vecinătatea Europei care, pentru geografi se isprăvește spre răsărit la istmul dintre Baltica și Marea Neagră. Ce era mai departe nu ne privea și nici nu se știa în lumea europeană. După cum Columb a descoperit America, Herberstain a descoperit în

secolul al XVI-lea *Moscovia*, desenând cea dintâi hartă mai convenabilă a vastei câmpii dintre Oceanul Inghetată și stepa ponto-caspică, unde «Marele Prințipat» al Moscoviților trăise secole întregi, sub biciul Tătarilor.

Iată însă că Țarului Petru îi vine în minte să croiască aici un stat la fel cu cele din Europa. Și cea dintâi grijă a fost să-i găsească o ieșire spre Marea Baltică și Marea Neagră. În adevăr, a și dobândit cele două porți, biruind pe Carol al XII-lea. (După înfrângere, regele Suediei s'a adăpostit pe pământul nostru, în Basarabia. Monarhul cel pribeag se simțea în deplină siguranță la Nistru, de oare ce hotarul Rusiei se afla pe atunci tocmai la Nipru, în mijlocul stepei, iar între Țara noastră și Ruși, se întindea Chanatul Tătarilor sprijiniți pe Crimea).

În curând însă, Moscoviții, după moartea lui Petru, încep să se întindă spre apus. Și astfel, la 1793, ne-am trezit cu ei la Nistru. Căzuseră ca din cer... Venetici tot atât de streini pentru neamul românesc, ca și Tătarii ale căror ținuturi le cotropiseră.

Și dacă s'ar fi oprit acolo . . . Dar « Testamentul » lui Petru (cucerirea Bosforului) nu-i lăsa să doarmă. Și așa, *peste 20 de ani, sar dela Nistrul tocmai la Prut (1812), răpindu-ne jumătate din Moldova și camuflând-o sub numele de Basarabia*, dat până atunci numai fâșiei dinspre Marea Neagră, stăpânită în evul mediu de ilustra dinastie română a Basarabilor.

Astfel, după cum Turcii « necredincioși » ne răpiseră Dobrogea și malul drept al Dunării în secolul al XIV-lea, Rușii *pravoslavnici*, adică « drept credincioși » ne răpiră și ei malul stâng al Dunării. Fațada dinspre mare era deci cu totul oblonită. — Mai mare nenorocire, decât vecinătatea Moscoviților nici că se putea . . .

Insă lucrul nu s'a oprit nici aici. Visul « Țarului reformator » trebuia adus la împlinire cât mai iute. De aceea, după *alți 20 de ani*, iată-i pe Ruși, înaintând până în Balcani. Prin pacea dela Adrianopole (1829), se pregăteau să pună mâna chiar pe Bosfor. Abia războiul Crimeii (1856) i-a alungat dela Dunăre, *restituind Românilor Basarabia*, ca să

formeze un tampon între Moscoviți și Dunărea-de-Jos.

Totuși, abia trecuseră vreo două decenii, că armatele țarului pătrund din nou în peninsula Balcanică, iar prin pacea dela San-Ștefan (1878), Rușii se văd la o palmă de Constantinopole. A trebuit să intervină tratatul dela Berlin (prezidat de Bismarck), ca să-i poată depărta pe Ruși de Bosfor și Dardanele. Inșă nu s'au întors cu mâinile goale, ci *ne-au smuls Basarabia pentru a doua oară* (1878). Iar ca o ironie a istoriei se cuvine să amintim că, fiind bătuti de Turci la Plevna, ei ceruseră ajutorul Românilor. Carol I a trebuit să comande nu numai armata română, dar și pe cea rusească, măcar că Țarul era de față. Apoi, la urmă, drept recunoștință, Basarabia ne-a fost iarăși răpită... Până la moarte, Regele Carol I n'a putut uita amara nedreptate pe care i-o făcuseră Rușii, Lui și Țării Lui.

Dar un lucru era câștigat: se dovedise acum în fața lumii întregi că Rusia; nu numai ca dușmană, dar și ca aliată, este o primejdie de moarte pentru toate țările din

vecinătatea ei și, în deosebi, pentru cele dela Dunărea-de-Jos, pe unde trece drumul spre Bosfor și Dardanele.

*

Cel dintâiu om de stat, care a formulat mai clar această judecată, a fost Titu Maiorescu. În *Deutsche Revue* (1 Ianuarie 1881), el arată că « față cu manifesta tendință de cucerire panslavistă, României nu-i rămânea decât să caute sprijinul existenței sale naționale în sfera de acțiune a Puterilor Centrale ». Lărgirea hotarelor Rusiei până în Alpi, Adriatica și Marea Egee nu mai era acum o ipoteză, ci devenise o doctrină politică, formulată astfel: *Cel mai mare stat continental al planetei trebuia, ziceau panslaviștii, să capete numai decât o ieșire spre Ocean.*

Pe unde?

Calea cea mai scurtă era prin Bosfor și Dardanele. A doua, peste Armenia, coborînd spre golful Alexandreta, în fața insulei Cipru. A treia, călcînd Persia, spre a se coborî la golful Persic. Dintre toate, se înțelege, cea mai ispititoare era prin Bosfor și Dardanele,

către canalul de Suez. Iată de ce, diplomații ruși, cari fac armă din orice lemn (chiar și din cel mai slab) au început să poarte creștinească grijă nu numai de « Locurile sfinte », adică de Ierusalim, dar și de creștinii din Abisinia — cu alte cuvinte, de Marea Roșie și de strâmtoarea Bab-el-Mandeb, spre a stăpâni tot drumul către Indii și Extremul-Orient.

Dacă nici planul acesta nu este destul de geopolitic, atunci niciunul nu mai merită acest calificativ . . .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce mai puteau face Românii, decât să caute, cum zicea Titu Maiorescu, un « scut de apărare contra veleităților Colosului dela Nord », răzemându-se pe Puterile din Centrul Europei. Popoarele din Balcani: Bulgarii, Sârbii, Muntenegrenii — și chiar Grecii — ademeniți unii de panslavism, alții de ortodoxie sau de legături dinastice, mai puteau cocheta încă cu Rusia. Pentru poporul român, adânc rănit prin răpirea Basarabiei și a întregii Moldove dintre Prut și Nistru; orice șovăire era exclusă. De aceea, timp de peste 30 de ani,

ochii Românilor au fost îndreptați neclintit spre Triplă Alianță.

Dar și aci, îi pândeau o altă greutate: șovinismul unguresc. După înfrângerea dela 1866, Austria era terorizată de Unguri. Aceștia voiau nici mai mult nici mai puțin decât să maghiarizeze cu de-a-sila pe Sârbi, Croați, Slovaci, Ruteni, Șvabi, Sași și Români. Dacă imperialismul celor mari și puternici înseamnă « Dreptul celui mai tare », imperialismul celor mici, adaugă la brutalitate și ridicolul. Un prim-ministru ungar (Désider Bánfy) declarase cu toată seninătatea în parlamentul din Budapesta: « Politica mea șovinistă este tendința puternică și nestăpânită spre un scop și spre atingerea acestui scop cu orice preț — clădirea unui Stat unguresc, cu o singură limbă »¹⁾.

De aci, un șir de necurmăte prigoniri: închiderea școlilor, interzicerea limbii minori-

¹⁾ Meine schauvinistische Politik ist ein unwiderstehlich starkes Streben nach einem Ziele und das Erreichen dieses Zieles um jeden Preis: der Aufbau des einheitlichen ungarischen Staates (Pester Lloyd, 7. Mai 1908).

tarilor în biserică, suspendarea ziarelor, procese de presă, amenzi, pedeapsirea cu închisoare etc., etc. Și fiindcă Românii erau cei mai numeroși, loviturile cele mai grele spre ei se îndreptară. În cele din urmă, s'a ajuns și la măsura barbară de a strânge cu sila copiii mărunți în «kiș—de—dovuri», adică în școli de desnaționalizare. Dar brutalitatea aceasta a stârnit indignarea întregii lumii civilizate. Vestitul scriitor norvegian Björnsterne Björnson a refuzat să ia parte la congresul internațional pentru pace (München 1907), declarând public că nu poate să stea alături cu delegații Ungariei, asupra toarea atâtor neamuri.— Insuși regele Carol I, cunoscut și recunoscut pentru marea lui prudență și autoritate morală a atras atenția diplomaților Triplei Alianțe (Germania, Italia și Austria) că această formație politică nu poate avea destulă tărie, cât timp Ungurii nu încetează cu experiențele lor șoviste. De altfel, chiar dualitatea monarhiei austro-ungare era o cauză de slăbiciune. Ce armată putea fi aceea, care avea doi miniștri de războiu (unul la Viena, altul la Buda-

Pesta) și ce unitate în politica externă putea să aibă un stat cu două capete (unul la Budapesta, altul la Viena?).

De aceea, cu deplină lealitate, în 'ajunul războiului mondial, un Român a pus prin ziarul vienez «Fremdenblatt» această categorică întrebare: *Înțelege Germania?* Iși dă adică seama poporul german de situația creată de Unguri în Europa Centrală?

Urmările s'au arătat îndată: nici Italia, nici România n'au mai putut colabora cu Tripla Alianță.

Așa dar, spre a înțelege exact istoria unui neam, pe lângă situația geografică și ceilalți factori înșirați mai sus, trebuie să ținem seama numaidecât și de situația sa etnografică, adică de vecinii cu cari trăiește. Mai ales de aci se poate ivi acel imponderabil numit de Burckhardt «Nenoroc».

*

În adevăr, să privim ce s'a petrecut la hotarul României dela războiul mondial încoace. Amintim numai câteva fapte de interes mai general și de mare actualitate:

1. Fiind nemulțumită de tratamentul la care a fost supusă la Versailles, România s'a dat la o parte. Astfel, când a venit în discuție granița sa spre Ungaria (tratatul dela Trianon), ea a fost fixată de experți streini, cari au hotărât-o pe temeiul materialului statistic și a hărților etnografice. Așa se face că hotarul Românilor spre apus (către Ungaria și Iugoslavia) a fost revizuit *fără amestecul Românilor*; e singurul hotar *revizuit* chiar dela început.

2. După o jumătate de an dela încheierea războiului, Ungaria, adoptând regimul comunist al dictatorului evreu Bela Kun, porni lupta în contra României. Armata ungurească fiind învinsă, Românii au ocupat Budapesta, alungând pe dictatorul care plănuiise întinderea comunismului în mijlocul Europei. Fără nicio exagerare, putem afirma că intervenția română a fost atunci un adevărat noroc pentru Unguri. Dar după cum ajutorul dat Rușilor la 1878 se întorsese în contra intereselor României, care s'a ales cu pierderea Basarabiei, tot astfel sprijinul dat Ungariei s'a întors repede contra Statului român. Căci,

îndată ce au scăpat de sub teroarea lui Bela Kun, au și început agitația revizionistă, — măcar că granița fusese revizuită odată!

3. Cu toată atitudinea dușmănoasă a Ungurilor, Românii au dovedit o deplină imparțialitate față de minoritatea maghiară rămasă în România. Cu ocazia mării reforme agrare, guvernul român a împărțit pământ sătenilor fără deosebire de limbă sau de confesiune — prin urmare și țăranilor unguri, pe când în Ungaria, regimul latifundiar durează și azi.

4. Cât privește latura culturală, în loc să răzbuie vechile persecuții, Românii au lăsat tuturor o libertate atât de mare, încât Ungurii au azi întreit și împătrit mai multe ziare, școli și alte instituții de cultură decât sub regimul unghuresc. Putem aminti în treacăt că Șvabii, maghiarizați cu sila, au putut delara războiu până azi să revină la naționalitatea lor, dobândind școli cu limba germană și libertatea cultului în limba lor maternă. Amintim o singură mărturisire din revista berlineză *Volks und Reich* (5 Mai 1934): « Populația șvabă și saxonă nu dorește să schimbe situația de

azi nici pentru o Transilvanie independentă, nici mai cu seamă pentru o Ungarie netolerantă și șovinistă» (Dr. Karl Hermann Theil).

Iată fapte pozitive care lămuresc, deplin, atât atitudinea Românilor, cât și pe a Ungurilor față de Europă Centrală.

Totuși, Maghiarii nu încetează nici azi agitația lor șovinistă. — Dar culmea ciudățeniei e alta. Plutocrația maghiară (a cărei compoziție etnică, nu e nevoie s'o mai cercetăm) a izbutit să mobilizeze în Anglia o sumă de ziare, dependente de lordul Rothermere.

Nu numai atât: cu o virtuozitate și mai mare, Ungurii au izbutit să organizeze și în Paris o «ligă franco-ungară» prezidată de fostul ministru de Monzie, pentru a susține revendicările lor teritoriale!

Și-acuma, încoronarea: chiar Germania și Italia parcă patronează și ele Ungaria. Așa că, îmbrățișând pe Unguri, Puterile Axei îmbrățișează vrând nevrând și pe cei doi sub-tutori: Rothermere, de Monzie . . . Amatorii de pro-

blemă istorică pot fi mulțumiți de acest rar imbroglío.

Se înțelege, e dreptul poporului maghiar să caute prieteni unde vrea și să-i împerecheze cum îi vine mai la îndemână, punând la cale viitorul prin mijloacele cele mai nimerite. Un profesor dela Universitatea din Budapesta, văzând laudabila dezvoltare a statului chino-japonez Manciuko, a făcut nu de mult propunerea ca neamul unguresc să se întoarcă în Asia, unde va găsi mai larg spațiu vital . . .

Nimic de zis:

Dar orice s'ar întâmpla, o concluzie rezumativă se impune: De când au venit în Europa, Ungurii au fost — asta nu se poate nega — un ferment de continuă turburare:

La început, timp de un secol, au roit în toate țările dimprejur după pradă. Numele lor ajunsese o adevărată sperietoare, — dovadă cuvântul francez *ogre* (*Être vorace qui mange les petits enfants, Larousse*): Abia biruințele împăratului Otto I i-a alungat din Bavaria.

În secolele următoare, au căutat să se întindă spre răsăritul Europei, luptând; chipurile, ca « stat apostolic ». Însă zelul feudal a fost mai mare decât cel creștin, așa că, în loc de cruciade contra păgânilor, nobilii unguri au făcut repetate cruciade contra țăranilor lor, contribuind astfel la slăbirea Europei Centrale, tocmai când Turcii o amenințau mai mult.

În sfârșit, în timpurile din urmă, ca secundant al Austriei, ei au slăbit și Tripla Alianță, iar azi, ca clienți ai Axei formează enigma Europei prin colaborarea anglo-ungară (Rothermere) și franco-ungară (de Monzie).—Care o fi adevărata dispoziție sufletească a Ungurilor față de Englezi, Italieni și Francezi, e mai greu de ghicit. Cu privire la Germani, ne-am putea orienta destul de sigur după folklorul maghiar, potrivit formulei *vox populi vox animi*. Dar e mai bine să lăsăm sarcină aceasta pe seama altora . . .

Azi, împrejurările sunt atât de grele pentru toată lumea, încât a sosit timpul celei mai scrupuloase cântăriri a fiecărui popor, atât în bine, cât și în rău, pentru ca fiecare să contribuie

cu ce poate la vindecarea omenirii. Pe ce cale? Fiziologii și psihologii știu că o femeie nu ajunge la maturitatea ființei sale, dacă nu are copii. Tot astfel, omenirea nu poate atinge maturitatea sa, fără colaborarea națiilor mici, fiindcă acestea, ca și copiii și tineretul în genere, cer întâi de toate metodele spiritului, nu ale brutalității. Și după cum nu numai părinții educă pe copiii, ci și copiii devin educatori celor maturi, tot astfel națiile mici sunt un ferment de perfecționare morală pentru popoarele mari, înclinate din cauza excesului lor de putere să cedeze uneori prea mult preocupărilor materiale. E nevoie și de ce mici, fiindcă, vrând-nevrând, omenirea formează un întreg planetar. «Nici o nație nici un sistem politic nu exprimă totalitatea posibilităților omenești, și nici unul n'o poate face vreodată, fiindcă omenirea este în esența ei un întreg polifonic» spune Keyserling vorbind despre «*Revoluția mondială și responsabilitățile spiritului*». Știința e astăzi destul de înaintată, spre a ne arăta că omul cugetă cu tot corpul — inclusiv micile glande.

endocrine, ale căror modificări pot schimba adânc toată ființa trupească și sufletească a individului. Același lucru îl putem afirma și despre omenire, dacă ne gândim la diferențele dintre rase și apoi dintre națiuni, specia umană nu-și poate împlini armonios menirea ei, decât socotită în toată întregimea membrilor sale. (Nimicirea minunatelor rase a Polinezienilor sau a Pieilor-Roșii e pentru specia umană, ceea ce e mușlarea pentru corpul unui individ). Poate că tocmai una dintre națiile cele mai mici, asemenea unei glande endocrine, e menită a deveni stimulentele culturale cel mai însemnat, cum a fost, de pildă, nația greacă în antichitate; sau Norvegia lui Ibsen și Nansen, ca să dăm și un exemplu mai mic din lumea apropiată de noi.

Pentru o dezvoltare sănătoasă a omenirii e nevoie așa dar de *colaborarea tuturor puterilor sale*. Iată de ce zicem că e necesară cea mai scrupuloasă examinare a ramurilor întregii omeniri în vederea sintezei. Dar sinteza nu poate fi realizată de un comitet, un guvern sau chiar de un congres. Sinteza nu-i treaba

mulțimii, ci a *unuia* — a omului de stat vrednic de acest nume, atât prin puterea intuiției, cât și prin înălțimea sa morală.

Firește, premisele acestea nu pot fi conturate destul de precis în câteva cuvinte. Dar cele înșirate până aici, credem că sunt destule pentru a întemeia următoarea concluzie:

Cel care va organiza noua stare de lucruri spre care se îndrumează acum omenirea, nu va putea nimeri calea adevărată, dacă nu va ține seama de vicia întregă a fiecărui popor, de oarece niciun neam nu se poate să fie judecat după un singur moment istoric — și cu atâtă mai puțin după o singură generație, necum după câțiva indivizi (*Treitschke*).

Așa dar, în cazul special al împrejurărilor legate de Dunărea-de-Jos, organizatorul Europei de mâine va trebui să caute un răspuns cât mai exact la următoarele întrebări:

Cine a jucat aci rolul decisiv în antichitate, afirmând stăpânirea asupra fluviului, față de toate elementele streine (Sciți, Greci și Macedoneni)?

Cine în evul-mediu a apărut capătul Dunării de asaltul imperiului otoman, începând cu Mircea și Ștefan cel Mare, și sfârșind în pragul evului modern cu Mihai Viteazul?

Cine în timpurile din urmă a ridicat din paragină țărnelor dela gurile Dunării și-a primit din partea Europei atât la congresul dela Paris (1856) cât și la cel din Berlin (1878) sarcina de a asigura pentru toți libertatea circulației și a servi ca tampon între Rusia panslavistă și Slavii din peninsula Balcanică?

Răspunsul precis la aceste întrebări e cu atât mai necesar, cu cât, Dunărea (numită și a « opta mare a Europei ») se învecinește de câteva săptămâni (Iunie 1940) cu Rusia care, *pentru a treia oară a răpit Românilor Basarabia?*

A nesocoti faptul că Dunărea nu se termină de fapt la Sulina, ci se continuă cu Bosforul, Dardanelele, canalul Suezului și canalul Mării Roșii, ar fi o eroare cu atât mai gravă, cu cât problema a fost pusă de mult. Când Napoleon se preocupa de Egipt și de India de o parte, de Bosfor și de Rusia de altă parte, în legătură cu vestitul său « blocus »

față de Anglia, el cugeta fără îndoială geopolitic. Când agerul Corsican își exprima temerea că Europa ar putea să devină moscovită (sau « căzăcească », cum o boteza el cu un termen militar), evident că el cugeta nu ca Francez, ci ca European. Iar dacă ar vedea harta de azi cu poziția centrală a Rusiei între Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific, călare și pe Asia și pe Europa, cel care făcuse expediția asupra Moscovei, de bună seamă, în loc de « căzăcească », ar zice « comunistă » și s'ar simți și mai îngrijat.

Așa dar termenii problemei geopolitice sunt clari: Incercarea lui Napoleon de a organiza Europa a ieșit cum a ieșit. Orice comentariu e de prisos . . . Franța fusese prea la Apus.

Prusia, așezată în mijlocul câmpiei din Nordul Europei peninsulare, a luat asupra-și rolul de organizator. Dela Marele Elector până la Wilhelm I a izbutit să facă unitatea Germaniei. S'a gândit apoi la o Mittel-Europa, iar acum se gândește să organizeze întregul continent, potrivit cu nevoile economice planetare.

Dar iată că Rusia are o situație analoagă: stă în mijlocul câmpiei mai mari, care se întinde între Atlantic și Mongolia. Dintr'un Mare Ducat al Moscovei a ieșit aci cel mai mare stat continental al planetei, care caută să organizeze lumea întreagă după idealul comunist.

Avem deci în față următoarea alternativă:

Sau izbutește mișcarea germană, pe temeiul principiului național al autodeterminării, care a permis anexarea Austriei, a Sudetilor, a Dantzigului, etc., și atunci ne aflăm pe linia progresului omenirii (care presupune diferențiere progresivă);

Sau, dacă metoda aceasta n'ar izbuti, ar rămânea deschisă calea spre dictatura comunistă a proletariatului internațional, potrivit cu vederile lui Karl Marx; — ceea ce ar însemna nivelarea tuturor popoarelor și cufundarea lor în terciul marxist, rămânând doar un singur popor «ales», acela al lui Karl Marx.—Sau-sau. (Toate celelalte ipoteze au o însemnătate laterală).

Deocamdată, un lucru e vădit și pentru orbi: întocmai ca pe vremea Țarilor, Rusia

caută drumul spre Ocean, lărgind în deosebi fereastra baltică, deschisă de Petru cel Mare și năzuind clipă de clipă spre Bosfor și Suez. Iată dovada cea mai recentă:

În «ziua marinei», (28 Iulie), amiralul Kuznetsov, «comisarul poporului la marina militară U. R. S. S.», a declarat la Moscova următoarele:

«Enorma întindere a frontierelor noastre maritime și fluviale a sporit în ultimul an cu sute de mii de marine, atât la Nord, în Marea Baltică, cât și la Sud, pe Marea Neagră.

La Nord, în Baltică, flota noastră navigă din nou prin apele în care acum mai bine de 200 de ani, marinarii ruși au învins flota suedeză...

«În anul 1940, flota noastră a sporit, față de ceea ce era în 1939, cu aproape 50 la sută. În 1940, flota va fi sporită cu 21 la sută, spor datorită mai ales construirii de vase mari. Iar flota submarină sporește într'un ritm și mai ridicat, reprezentând o urcare de tonaj de 300 la sută, față de cel din 1939» (Agenția Tass, 28 Iulie 1940).

Orice comentariu e de prisos.

Dacă ne întoarcem acum ochii spre Dunăre și spre ambițiile imperialiste ale Ungurilor hipnotizați încă de trecutul lor feudal, orice om nepărtinitor va trebui să mărturisească fățiș că ele par nu numai anahronice, dar — științific vorbind — aberante. Ni se pare că visăm când, față de probleme atât de grave pentru soarta omenirii întregi, cetim cuvintele lui Bánffy despre realizarea *cu orice preț* a unui Stat unguresc cu o singură limbă. După ce statul acesta fusese realizat în 1919 prin mărginirea Ungurilor la câmpia, unde se așezaseră venind în Europa, să pretindă acum o nouă întindere a Ungariei peste Sârbi, Croați, Austriaci, Slovaci, Ruteni, Șvabi, Sași și Români (și încă sub egida Puterilor Axei!) ar fi cea mai paradoxală experiență politică dintre câte s'au văzut în Europa. Ar fi tot una, ca și încercarea cuiva să clădească a doua oară turnul Babylonului.

Imperialismul în sensul nobil al cuvântului însemnează respectarea principiului naționalităților dela mic până la mare.

Imperialismul brutal însemnează negarea acestui principiu. (Regretabil dar explicabil, dacă ținem seama de prisosul puterii . . .).

Dar când și cei mici și slabi sunt ispitiți să devină imperialiști, situația capătă un aspect nu numai penibil, dar aproape burlăsc.

Suntem însă încredințați că niciun om de stat care se mai gândește la ziua de mâine și poate privi nu numai până la Kecskemet, ci și până la Sulina, Bosfor, Suez, Bombay, Singapore și mai departe, nu va consimți să se vadă trecut în paginile istoriei cu o astfel de greutate pe conștiință. — Conte de Czernin, cel din urmă ministru de externe al Austro-Ungariei, a mărturisit cinstit că chiar dacă nu izbucnea războiul mondial, monarhia austro-ungară tot s'ar fi destrămat . . . Nu credem așa dar că se va găsi cineva atât de nepăsător față de numele său, încât să ceară a pune la cale între Alpi și Carpați o nouă ediție cât de miniatURALă a turnului babilonic dorit de magnații unguri.

Nu credem, fiindcă nu numai tristețea, dar și umorul are limitele lui. În epoca de peni

bilă amintire a maghiarizării «cu orice preț» un bătrân publicist, într'o scrisoare către Björnsterne Björnson, a pus aceste caracteristice cuvinte: Dacă n'ar fi altă cale decât sinuciderea naționalităților din basinul Dunării, atunci e mai onorabil înneccarea în Oceanul rusc, decât în balta ungurească!

Sperăm că această formulă desperată nu va deveni iarăși actuală, fiindcă într'o Europă cu greutate ca cele de azi, în fața ofensivei rusești din Finlanda până la gurile Dunării și la Bosfor, niciun om de stat vrednic de acest nume nu se va opri o clipă la planurile anahrōnice ale imperialismului maghiar.

Sinteza geopolitică presupune suma valorilor pozitive și creatoare, iar nu reeditarea erorilor care au întreținut atât timp slăbiciunea Europei.

Era nouă are nevoie de un arhitect politic de altă măsură decât cele cunoscute până acum.

De aceea, între o nivelare comunistă a tuturor popoarelor, și organizarea lor rezemată pe principiul naționalităților, credem că nimeni — nici Ungurii cu reală cultură și simț politic — nu vor sta o clipă la îndoială.